

3.7 GAMLA OCH NYA EXPERIMENT

Publicerad i *Miljömagasinet* 26 juni 2015

Bildandet av den europeiska valutaunionen EMU framstår som det sämsta ekonomisk-politiska experimentet i modern tid. De mänskliga, ekonomiska och politiska kostnaderna är ofantliga.

Det svenska folkets klokhet i EMU-omröstningen för drygt tio år sedan räddade oss från detta elände. Men även i Sverige är vår moderna historia kantad av dyrbara experiment. Den plötsliga avregleringen av kreditmarknaden år 1985, i en tid som präglades av hög inflation och ett skattesystem som premierande skuldsättning, ledde till en spekulativ utlåningsexplosion som slutade med en sprucken fastighetsbubbla och finanskris. Nästa svenska dumhet kom i början av 90-talet, då vi i låste fast vår växelkurs och då det framställdes som snudd på landsförräderi att ifrågasätta "försvaret av kronan". När vi väl släppt den fasta växelkursen i november 1992 blev alla överens om hur tokig den tidigare politiken hade varit.

Inför EMU-omröstningen stod nästan hela det svenska politiska och ekonomiska etablissemanget på ja-sidan. Lärdomarna från det olycksaliga experimentet med fast växelkurs var som bortblåsta.

Sedan en tid tillbaka är vi utsatta för ett helt nytt ekonomisk-politiskt experiment. I land efter land har centralbankerna sänkt räntan till nära noll, eller under noll, och iscensatt en gigantisk sedeltryckning. Eller, med finare ord, "kvantitativa lättnader"

Syftet sägs vara att stimulera investeringarna och få upp inflationen. Men hittills har man misslyckats. De pengar som strömlas över finansmarknaderna används till spekulation, inte produktion. En bieffekt av den tävlan vi bevittnar är en ökad risk för bubblor på aktie- och fastighetsmarknaderna. Samt växande klassklyftor.

Att de privata investeringarna är låga beror på bristande efterfrågan, inte på brist på likviditet. Att de offentliga investeringarna är låga beror på en kameral finanspolitik som, speciellt i eurozonen men även i Sverige, har upphöjts till högsta visdom. Att vi drabbats av massarbetslöshet beror inte på att Europas medborgare blivit allt latare utan på att det saknas jobb.

Man behöver inte vara bokstavstroende keynesian för att tycka att det är fel att vända Keynes upp och ned och bekämpa kriser med hjälp av sänkta löner och åtstramningar.

I Europa har ett uttalat syfte med den europeiska centralbankens penningpolitik också varit att "rädda euron". Jag hoppas att dom misslyckas. Ju längre EMU bevaras i sin nuvarande form, desto mer utdragen blir krisen.

Ett tredje syfte med dagens penningpolitiska experimenterande i både USA, Japan och Europa är att pressa ned priset på den egna valutan och därmed försöka stimulera exporten. Vi bevittnar ett eskalerande valutakrig mellan världens ekonomiska stormakter. Även lilla Sverige deltar, trots enorma överskott i utrikeshandeln år efter år, i detta valutakrig. Men en tävlan om att öka det egna landets export på detta sätt är ett nollsummespel. Om ett land förbättrar sin internationella konkurrenskraft försämras konkurrenskraften någon annanstans.

Trettiotalskrisens spöken – nationalism, rasism och protektionism - är tillbaka. Till en framväxt av främlingsfientliga och högerpopulistiska partier kan läggas penningpolitiska experiment som går ut på att gynna det egna landets export på andra länders bekostnad.

Hur allt detta ska sluta vet jag inte, men det ser inte så lovande ut.